

Sławomir Zarębski

Podatkowe instrumenty wsparcia małych i średnich przedsiębiorstw w krajach skandynawskich

---

Ekonomiczne Problemy Usług nr 102, 613-623

2013

Artykuł został opracowany do udostępnienia w internecie przez Muzeum Historii Polski w ramach prac podejmowanych na rzecz zapewnienia otwartego, powszechnego i trwałego dostępu do polskiego dorobku naukowego i kulturalnego. Artykuł jest umieszczony w kolekcji cyfrowej bazhum.muzhp.pl, gromadzącej zawartość polskich czasopism humanistycznych i społecznych.

Tekst jest udostępniony do wykorzystania w ramach
dozwolonego użytku.

ŚLAWOMIR ZARĘBSKI
Uniwersytet Szczeciński

PODATKOWE INSTRUMENTY WSPARCIA MAŁYCH I ŚREDNICH PRZEDSIĘBIORSTW W KRAJACH SKANDYNAWSKICH

Wprowadzenie

MŚP stanowią olbrzymią większość (w Polsce – około 98%) wszystkich podmiotów gospodarczych w poszczególnych krajach. Przedsiębiorstwa te są także najbardziej wrażliwe na prawne (administracyjne, podatkowe) i ekonomiczne zmiany zachodzące w środowisku gospodarczym danego państwa. Promowanie rozwoju małych i średnich przedsiębiorstw jest dlatego kanonem współczesnej polityki gospodarczej¹. Wsparcie dla MŚP stanowi także treść jednego z podstawowych programów Unii Europejskiej, który zawarty został w Europejskiej Karcie Małych Przedsiębiorstw². Zalecenia tej Karty obejmują kształtowanie struktur regulacyjnych, podatkowych i administracyjnych, sprzyjających działalności małych i średnich firm oraz zwiększenie dostępu do środków finansowych dla tych przedsiębiorstw. Sygnatariusze Karty, zobowiązani są m.in. do redukcji kosztów inicjowania działalności MŚP, upraszczania procedur związanych z ich zakładaniem, tworzenia sprawniejszego ustawodawstwa gospodarczego, poprawy przepisów prawnych dotyczących małych przedsiębiorstw. Jednym z najważniejszych obszarów wsparcia dla MŚP są także procesy dostosowania systemów podatkowych poszczególnych państw do potrzeb małych i średnich przedsiębiorstw³.

Implementując postanowienia Europejskiej Karty Małych Przedsiębiorstw, poszczególne organa Unii Europejskiej systematycznie podnoszą kwestie opodatkowania małych i średnich przedsiębiorstw, jako instrumentu znacząco oddziałującego na efektywność ich funkcjonowania. Podstawowe postulaty dotyczące zmian w systemach podatkowych koncentrują się na obszarze całej Unii Europejskiej na kilku uniwersalnych kwestiach. Są nimi: zachęcanie do rozpoczynania działalności gospodarczej przez MŚP, wspieranie ekspansji małych przedsiębiorstw, tworzenie w tych podmiotach nowych miejsc pracy, ułatwianie tworzenia i zachowania ciągło-

---

¹ MŚP stanowią zwykle ponad 90% wszystkich podmiotów gospodarczych danego kraju. Przedsiębiorstwa te są także najbardziej wrażliwe na prawne (administracyjne, podatkowe) i ekonomiczne zmiany zachodzące w środowisku gospodarczym danego państwa.

² Europejska Karta Małych Przedsiębiorstw, załącznik nr 3, wnioski z posiedzenia Rady Europejskiej, Santa Maria da Feira, 19–20.06.2000 r. W kwietniu 2002 r. karta została przyjęta przez kraje kandydujące (w tym przez Polskę). Spośród krajów niebędących członkami UE, reżimem Karty objęta jest m.in. także Norwegia.

³ Obszar reform w systemie podatkowym stanowi (wraz z kwestią wsparcia finansowego) zakres siódmej regulacji Europejskiej Karty Małych Przedsiębiorstw.

ści małych i średnich przedsiębiorstw.

Okresowe sprawozdania Parlamentu Europejskiego, dotyczące małych i średnich przedsiębiorstw, ich konkurencyjności i możliwości działalności gospodarczej, zawierają regularne zestawienia aktualnych zaleceń i postulatów Unii Europejskiej. Najnowszy z tych dokumentów⁴, koncentruje się m.in. na:

- zachęcaniu państw członkowskich do rozważenia możliwości wykorzystania części krajowych dochodów z podatku od osób prawnych do ułatwienia dostępu do pożyczek gwarancyjnych dla MŚP,
- wzywaniu do opracowania planu działania w sprawie konkurencyjnego opodatkowania MŚP, który stanowiłby zachętę dla państw członkowskich do dostosowania ich systemów podatkowych w taki sposób, aby obniżyć pozapłaćcowe koszty pracy dla nowych przedsiębiorstw i umożliwić im inwestowanie większej części dochodów w rozwój firmy,
- wzywaniu do zachęcania państw członkowskich, by jednakowo traktowały wszystkie formy finansowania, uważając, że konieczne jest pilne przedsięwzięcie środków, które sprawią, iż przedsiębiorstwa nie będą aż tak bardzo zależne od zadłużenia,
- popieraniu neutralności podatkowej między kapitałem własnym a zadłużeniem,
- apelowaniu do państw członkowskich o wspieranie ciągłości działania MŚP przez stworzenie takiego otoczenia regulacyjnego, które będzie ułatwiać przenoszenie przedsiębiorstw,
- zalecaniu usunięcia przeszkód natury fiskalnej (podatek spadkowy, podatek od darowizn itp.), które mogłyby zagrażać ciągłości działania przedsiębiorstw rodzinnych,
- podkreślaniu potrzeby obniżenia podatków związanych z zatrudnieniem i inwestycjami.

Fakt unifikacji zadań wynikających z realizacji zadań Karty Małych Przedsiębiorstw nie eliminuje lokalnej specyfiki rozwiązań podatkowych, występujących w poszczególnych państwach. Studiowanie indywidualnych rozwiązań może służyć przeglądowi standardowych i specyficznych instrumentów podatkowych, a także analizie ich miejsca w ogólnym systemie podatkowym danego państwa. Badanie tej ostatniej kwestii wydaje się szczególnie interesujące w przypadku państw skandynawskich. Kraje te bowiem należą od lat do liderów promowania MŚP⁵, będąc promotorami wielu rozwiązań, powielanych następnie w wielu innych państwach.

Jednocześnie jednak, kraje te w obszarze zaleceń podatkowych Europejskiej Karty Małych Przedsiębiorstw borykają się z dylematem wynikającym z zasady neutralności podatkowej. Zasada ta jest bowiem jednym z filarów, na których oparto reformy podatkowe, przeprowadzone w tych krajach. Reformy te – zwłaszcza reformy w Szwecji (1989, 1991), Norwegii oraz w Danii (1993) – stawiały za jeden ze swoich podstawowych celów zrównanie warunków funkcjonowania wszystkich

---

⁴ Parlament Europejski, Komisja Przemysłu, Badań Naukowych i Energii, *Sprawozdanie w sprawie małych i średnich przedsiębiorstw*, 2012/2042(INI), przyjęte 18.09.2012 r.

⁵ Patrz np. Komunikaty Komisji Wspólnot Europejskich, *Sprawozdanie w sprawie wdrażania Europejskiej Karty Małych Przedsiębiorstw* (począwszy od roku 2005 r.).

podmiotów gospodarczych. Rozwiązań korzystnych dla MŚP należy więc często poszukiwać nie tyle w specjalnych regulacjach dedykowanych małym przedsiębiorstwom, ale w przepisach ogólnych, zmieniających klimat funkcjonowania podmiotów gospodarczych. Taka sytuacja zachęca do spojrzenia na zmiany w prawnopodatkowym otoczeniu skandynawskich małych i średnich przedsiębiorstw poprzez perspektywę reform podatkowych dokonywanych w tych krajach.

SZWECJA

Kraj ten, który radykalną reformę podatkową przeprowadził w roku 1991 – nie ustaje w wysiłkach konsekwentnego reformowania systemu podatkowego. Wśród podstawowych celów prowadzonych zmian systemu jest także pomoc dla małych i średnich przedsiębiorstw. Specyfika szwedzkiej administracji państwowej (małe i obciążone jedynie w niewielkim stopniu działalnością administracyjną ministerstwa; rozbudowane i posiadające znaczne kompetencje urzędy centralne) powoduje, że zmiany legislacyjne poprzedzane są zwykle pracami specjalnie powołanych do tego celu komisji rządowych. W zakresie zmian w prawie podatkowym, szczególnie istotnych dla funkcjonowania małych przedsiębiorstw, powstało w ostatnich latach kilka tego typu komisji. Działalność skupiała się w ramach prac dwóch z nich: specjalnego komitetu dla zbadania i przeglądu legislacji (tzw. *3:12-utredningen*) oraz rządowej Komisji Uproszczenia Przepisów (*Forenklingsutredningen*). Podstawowym celem obydwu komisji było uproszczenie legislacji i rozwój małych przedsiębiorstw; komisje koncentrowały się na podatku od nieruchomości, podatku majątkowym oraz podatku od spadków i darowizn, ze względu na ich znaczenia dla poziomu ryzyka funkcjonowania podmiotów gospodarczych. Dotychczasowe rezultaty ich prac (przedstawiane w kolejnych raportach) zawierają wiele interesujących rozwiązań, dotyczących m.in.: zmiany przepisów podatkowych w zakresie dywidend i zysków kapitałowych małych przedsiębiorstw, zmian w sposobie opodatkowania spółki, która ma być traktowana jak osoba opodatkowana oraz korzystnej legislacji podatkowej dla małych przedsiębiorstw. Poniżej zaprezentowano zestawienie wprowadzonych, albo znajdujących się w przygotowaniu rozwiązań, istotnych dla sektora małych i średnich przedsiębiorstw (tab. 1)⁶.

---

⁶ Zestawienie przygotowane na podstawie raportów rządu szwedzkiego dla Komisji Wspólnot Europejskich: 1) *The European Charter for Small Enterprises: A Review of Relevant Actions and Measures in Force in Sweden*, Ministry of Industry, Employment and Communications. Stockholm, 2001. s. 11–13; 2) *The European Charter for Small Enterprises: Questionnaire. A Review of Relevant Actions and Measures in Force in Sweden*, Ministry of Industry, Employment and Communications. Lata: 2002/2003/2004/2005/2006; 3) *A Review of Relevant Actions and Measures in Force in Sweden*, Ministry of Industry, Employment and Communications. Stockholm, 2004, s. 22–24; 4) Komisja Europejska: *Sprawozdanie: Effects of Tax Systems on the Retention of Earnings and the Increase of Own Equity*, Sweden, Bruksela 2008.

Tabela 1

Podatkowe instrumenty wsparcia MŚP w Szwecji

Instrument	Charakterystyka danego instrumentu
<i>Presumption Tax</i>	podatek przewidywany/planowany o charakterze ryczałtowym. Wysokość podatku dochodowego bazuje nie na rzeczywistym, ale na średnim (uśrednionym) dochodzie podmiotu gospodarczego. Podatnik zna z góry poziom obciążenia podatkowego, a wysokość podatku niezależna jest od bieżących wahań koniunktury na produkty czy usługi. Podatek pozwala uprościć działania podatników i władz podatkowych
Odracanie podatku dochodowego	MŚP mają zwiększone możliwości odraczania płatności części podatku dochodowego. Przedsiębiorstwa mogą odroczyć część płatności podatku dochodowego (do 25–30% podatku na 6 lat) w celu zwiększenia możliwości reinwestycji zysku. Nowe przedsiębiorstwa mogą stosować trzymiesięczne odroczenie płatności podatku
Dywidendy/ zyski kapitałowe	Zmiany dokonane w ustawie o podatkach dochodowych wyłączają z podatku dochodowego zarówno te zyski kapitałowe, jak i te dywidendy, które zostają zatrzymane w przedsiębiorstwie dla celów gospodarczych. Systematycznie podnoszone są także kwoty, które właściciel małego przedsiębiorstwa może zarobić jako dochód z kapitału (zamiast dochodu z pracy), które podlegają opodatkowaniu stawką podatkową z zysku z kapitału (niższą, niż stawka opodatkowania dochodu z pracy)
Podatek od spadków i darowizn	Spadek zawierający aktywa gospodarcze jest wyłączony z podatku od spadków i darowizn, zmiany doprowadziły do jego obniżenia w przypadku międzygeneracyjnego transferu kapitału w przedsiębiorstwach rodzinnych. Zasadą generalnie obowiązującą w szwedzkim prawie podatkowym jest kalkulacja spadków i darowizn zgodnie z ich wartością rynkową, jednak w przypadku spadku czy darowizny akcji nienotowanych, przedsiębiorstw obowiązuje specjalny sposób szacowania wartości transferowanego majątku
Podatek dochodowy	Komisja Uproszczenia Przepisów (<i>Forenklingsutredningen</i>) przedstawiła w swoim raporcie propozycję, by spółka była traktowana jak osoba opodatkowana (obecnie każdy wspólnik jest opodatkowany indywidualnie)
Zastosowanie internetu	Zwiększyło się i rozwinęło wykorzystanie Internetu w celach podatkowych. Firmy mogą składać miesięczne sprawozdania podatkowe (zaliczki podatkowe, VAT) przez internet (tzw. system eSKD); system automatycznie poprawia niektóre błędy i dokonuje kalkulacji
Ułatwienia (uproszczenia) techniczne	Systematycznie wprowadzane są liczne uproszczenia w funkcjonującym systemie: ostateczny termin dostarczania rozliczenia podatku dochodowego przez firmy został przesunięty i jest obecnie taki sam jak dla rozliczeń osób fizycznych; indywidualni przedsiębiorcy mogą używać uproszczonych deklaracji rozliczenia podatku dochodowego; opłata dla firmy za opóźnienie rozliczenia miesięcznego w zakresie podatków jest systematycznie obniżana
Tzw. <i>closely held companies</i>	Funkcjonują specjalne zasady podatkowe (głównie w podatku od zysków kapitałowych i zysku z dywidendy) dla udziałowców nowej kategorii spółek, określonej jako <i>closely held company</i> (w których mała liczba właścicieli w sposób bezpośredni lub pośredni posiada ponad 50% praw głosu na walnym zgromadzeniu właścicieli)

Źródło: opracowanie własne na podstawie corocznych raportów rządu szwedzkiego dla Komisji Wspólnot Europejskich z realizacji programu wdrażania Europejskiej Karty Małych Przedsiębiorstw.

Ponadto, w ramach specjalnych działań antykryzysowych, w latach 2007 oraz 2008, wprowadzono w Szwecji redukcje stawek podatkowych w sektorach, które zdominowane są przez małe i średnie przedsiębiorstwa. W sektorze usług domowych, ulga wyniosła 50% (w ramach limitu 50 000 SEK), natomiast w sektorze budowlanym, także 50% (przy limicie 100 000 SEK)⁷.

NORWEGIA

Norweski system podatkowy, charakteryzujący się jednym z najwyższych obciążeń w Europie (ze względu na wysoki poziom wydatków budżetowych), a także bardzo wysokim poziomem redystrybucji dochodów podatkowych, od lat boryka się z podstawowym problemem, jak pogodzić te uwarunkowania systemowe z utrzymaniem wysokiego poziomu aktywności gospodarczej norweskich przedsiębiorstw⁸. Reformy podatkowe, prowadzone głównie w latach 2004–2006, dotyczyły zarówno obniżki podatku dochodowego i majątkowego, jak i reform w systemie podatków od zysku kapitałowego. W tabeli 2 przedstawiono wprowadzone albo przygotowywane rozwiązania podatkowe, które istotne są dla sektora małych i średnich przedsiębiorstw⁹.

System podatkowy w Norwegii, najbardziej chyba ze wszystkich omawianych w artykule systemów, oparty jest na zasadzie neutralności podatkowej. Zasada ta, wskazująca że nie powinno być dyskryminacji pomiędzy przedsiębiorstwami (także o różnej wielkości) przyczynia się w znacznym stopniu do bardzo małej liczby regulacji, które przeznaczone są specjalnie dla małych i średnich przedsiębiorstw. Udogodnień dla takich firm – choć jak wynika z przedstawionego powyżej przeglądu rozwiązań podatkowych dla MŚP, takich specyficznych rozwiązań nie brakuje – dlatego należy raczej poszukiwać w ogólnych wysiłkach reformatorskich do zmian w systemie gospodarczym (w tym w systemie podatkowym) niż w konkretnych regulacjach podatkowych dla sektora małych i średnich przedsiębiorstw.

---

⁷ M. Kullander, C. Bäckman, *SMEs in the Crisis: Employment, Industrial Relations and Local Partnership*, Eurofund, Oxford 2011, s. 4.

⁸ O. Denk, *Tax Reform in Norway: A Focus on Capital Taxation*, OECD Economics Department Working Papers, nr 950, OECD Publishing (2012).

⁹ Zestawienie przygotowane na podstawie następujących raportów rządu norweskiego dla Komisji Wspólnot Europejskich: 1) *European Charter for Small Enterprises. The Norwegian Response*, The Royal Ministry of Trade and Industry. Oslo, 2001. s. 11–13; 2) *European Charter for Small Enterprises. Norwegian Report. 2002*, The Royal Ministry of Trade and Industry. Oslo, 2002. s. 12–14; 3) *European Charter for Small Enterprises. Norwegian Report*, The Royal Ministry of Trade and Industry. Oslo. Lata: 2002/2003/2004; 4) Komisja Europejska: *Sprawozdanie: Effects of Tax Systems on the Retention of Earnings and the Increase of Own Equity. Norway*, Bruksela 2008.

Tabela 2

Podatkowe instrumenty wsparcia MŚP w Norwegii

Instrument	Charakterystyka danego instrumentu
Kredyt podatkowy na badania i rozwój (<i>SkatteFunn</i>)	Kredyt podatkowy „R&D” był początkowo planowany jako rozwiązanie specyficzne dla małych i średnich przedsiębiorstw, dostępne dla firm, w których roczny dochód nie przekraczał 10 mln euro, suma aktywów była poniżej 5 mln euro, wielkość zatrudnienia kształtowała się poniżej 100 pracowników. Umożliwiał on kredyt podatkowy w wysokości 20% rocznych wydatków na badania i rozwój, następnie rozwiązanie to zostało rozciągnięte na wszystkie przedsiębiorstwa
Reformy podatku korporacyjnego i kapitałowego	Podstawową inicjatywą w tym zakresie jest proces opracowywania nowego systemu dla podatowania przedsiębiorstw i kapitału, dotyczący rezygnacji z systemu „ <i>split taxation</i> ”. Jest to rozwiązanie pozwalające na rozdzielenie dochodów z pracy od zysków z kapitału dla właścicieli i osób samozatrudniających się. Nowe rozwiązanie polegać ma na opodatkowaniu części dywidend (tej, która przekracza tzw. alternatywną stopę zwrotu)
Podatek majątkowy	W kalkulacjach podatku majątkowego małe i średnie przedsiębiorstwa są szacowane na 65% ich rzeczywistej wartości fiskalnej
Podatek od transferu kapitału (od spadków)	Firmy rodzinne korzystają z korzystniejszych rozwiązań w podatku od spadków, służących ułatwieniu przejmowania firm rodzinnych. Ułatwienie między-pokoleniowego transferu majątku polega na niskim oszacowaniu wartości spółki rodzinnej, której wartość jest ustalana na 30% jej rzeczywistej wartości fiskalnej
Podatek od wydatków kapitałowych	Podatek ten (7%) został usunięty dla wszystkich przedsiębiorstw
Uproszczenie procedur dot. deklaracji podatku dochodowego dla MŚP	Małe i średnie przedsiębiorstwa mogą zwrócić się do władz skarbowych o uproszczenie swoich oświadczeń podatkowych, które są możliwe dla przedsiębiorstw, spełniających kryteria dotyczące: rocznego dochodu, wysokości aktywów oraz poziomu zatrudnienia (maksimum 50 pracowników)
Składanie deklaracji VAT	Te przedsiębiorstwa, których obroty nie przekraczają 1 mln NOK mogą składać oświadczenie VAT jeden raz w roku
Obciążenia celne	Cło na import towarów przemysłowych jest stopniowo redukowane

Źródło: opracowanie własne na podstawie corocznych raportów rządu norweskiego dla Komisji Wspólnot Europejskich z realizacji programu wdrażania Europejskiej Karty Małych Przedsiębiorstw.

FINLANDIA

W roku 2001 rząd Finlandii powołał rządową grupę roboczą (tzw. *Grupa Leppänen*), która miała przeanalizować fiński system podatkowy, dokonać analizy struktury podatkowej w Finlandii i znaleźć rozwiązanie wyzwań stojących przed fińskim systemem podatkowym wobec uwarunkowań międzynarodowych i czynników wewnętrznych, przy jednoczesnym oszacowaniu niezbędnych obciążeń podatkowych, zaspokajających potrzeby budżetowe państwa. Analizą objęto też wpływ, jaki mają poszczególne podatki i stawki podatkowe na rozwój gospodarczy, na poziom bezrobocia, dystrybucję dochodu narodowego i na rozwój regionalny. Na podstawie raportu, przygotowanego przez tę grupę, począwszy od roku 2005, prowadzona jest w Finlandii reforma podatkowa, obejmująca także rozwiązania dla MŚP.

Równoległe pracowała komisja, zajmująca się reformami systemu podatkowego, powołana przez Ministerstwo Finansów. Jej celem był analiza funkcjonujących

podatków dochodowych z zarobków, podatków korporacyjnych i opodatkowania dochodu z kapitału w świetle aktualnych trendów w zagranicznych systemach podatkowych oraz ocena systemu fińskiego wobec procesów wzrostu międzynarodowej konkurencji podatkowej. Raport tej komisji (zwanej Grupą Arvela) z 2004 roku szczegółowo analizuje rozwój systemów podatkowych w krajach Unii Europejskiej.

Tabela 3

Podatkowe instrumenty wsparcia MŚP w Finlandii

Instrument	Charakterystyka danego instrumentu
Podatek od kapitału	Rozwiązaniem korzystnym dla małych przedsiębiorstw jest umożliwienie osobie samozatrudniającej się, spadkobiercy lub współwłaścicielowi spółki podjęcie korzystnej (z punktu widzenia wysokości płaconego podatku) decyzji, dotyczącej wielkości dochodu z kapitału w ogólnym dochodzie
Spadki	Reformy podatku od spadków i darowizn (<i>Finnish Inheritance and Gift Tax Act</i>), mające na celu ułatwienie procedur sukcesji przedsiębiorstwa, poprzez system zwolnień podatkowych. Zmniejszone zostały także (z 20% do 10% pakietu kontrolnego akcji danej firmy) wymagania uprawniające do skorzystania z takich zwolnień. Ponadto, aktywa transferowane w trakcie sukcesji międzygeneracyjnej, są szacowane w wysokości 40% ich wartości fiskalnej, przyjmowanej dla podatku od spadków i darowizn
Podatek dochodowy	Obecny trend w traktowaniu podatków od dochodów przedsiębiorcy jako tzw. dochodu zarobionego, skutkuje redukcją podatku dochodowego, zwłaszcza dla małych przedsiębiorców. Do podstawowych zmian w podatku dochodowym, mających wpływ na małe przedsiębiorstwa, należy także rozszerzenie zakresu ulg podatkowych. Zwiększone zostały np. ulgi związane z podrózami służbowymi. Ponadto, osoby samozatrudniające się są upoważnione do odliczeń w takiej samej wysokości, jak pozostali właściciele przedsiębiorstw w zakresie takich podróży. Istnieje także możliwość dokonywania odliczeń związanych z wykorzystaniem własnych samochodów w działalności firmy.
Podatek korporacyjny	Jednym ze skutków reform podatku od dochodów korporacyjnych, podatku od kapitału i podatku od dywidend jest rozdzielenie stawek podatku dochodowego od korporacji i podatku od kapitału. Stawki podatku korporacyjnego są systematycznie redukowane. Począwszy od 2012 r., Finlandia obniżyła podatek korporacyjny z 26% do 24,5%
Zyski kapitałowe (w tym podatek od dywidend)	Podatek od zysków kapitałowych wzrósł od 2012 r. do 30% (z perspektywą dalszego wzrostu do 32%). Celem podwyżek jest zniechęcanie inwestorów do realizowania zysków i zachęcanie do ich reinwestycji. Zwolnione z podatku są zyski z dywidend, jednak limit kwoty wolnej od podatku został zredukowany do 60 tys. euro. Dywidendy firm notowanych są opodatkowane jak dochód kapitałowy
Podatek VAT	W toku prac komisji podatkowych wypracowana została specyficzna koncepcja podatku VAT dla małych przedsiębiorstw (tzw. <i>sliding tax</i>). Wysokość podatku jest częściowo zależna od wielkości obrotów podatnika (pełna stawka płacona jest dopiero po przekroczeniu maksymalnego limitu obrotów)
Zastosowanie Internetu	Finlandia była jednym z pionierów prac, zmierzających do ustalenia standardów procedur elektronicznych, dotyczących elektronicznego zgłaszania sprawozdań finansowych. Prace te doprowadziły do upowszechnienia wysyłania formularzy podatkowych drogą elektroniczną. Od 2006 r. istnieje bezpłatny, internetowy system usługi dla małych przedsiębiorstw, pełniący także rolę centrum integracyjnego. System umożliwia m.in. kalkulację podatków oraz świadczeń socjalnych i ubezpieczeniowych, dokonywanie transakcji pieniężnych, dokonywanie zgłoszeń do urzędów podatkowych

Źródło: opracowanie własne na podstawie corocznych raportów rządu fińskiego dla Komisji Wspólnot Europejskich z realizacji programu wdrażania Europejskiej Karty Małych Przedsiębiorstw.

Grupa koncentrowała się na podatkach z działalności gospodarczej i z dochodów kapitałowych. W tabeli 3 zaprezentowano listę wprowadzonych, albo przygotowywanych rozwiązań prawnopodatkowych, istotnych dla sektora małych i średnich przedsiębiorstw¹⁰.

Ostatnie (rok 2012) reformy podatkowe w Finlandii mają za zadanie zwiększanie konkurencyjności przedsiębiorstw fińskich (dlatego koncentrują się na rozwiązaniach dotyczących podatku korporacyjnego) i rozszerzanie zakresu inwestycji przedsiębiorstw. Brakuje natomiast specyficznych, znaczących zmian w opodatkowaniu małych i średnich przedsiębiorstw.

DANIA

Duński system podatkowy (podobnie jak norweski czy szwedzki) bazuje na zasadzie neutralności i stosuje rozwiązania fiskalne w zasadzie jednakowe dla wszystkich form prowadzenia działalności gospodarczej. Istnieje jednak grupa specyficznych przepisów, regulujących kwestie podatkowe, które mogą być szczególnie korzystne dla małych przedsiębiorstw, np. płatności za pracę w postaci akcji zwykłych, warrantów czy opcji.

Działalność legislacyjna w zakresie spraw podatkowych i finansowych dotyczących małych przedsiębiorstw służy głównie zmniejszeniu ciężarów podatkowych tych przedsiębiorstw. Do tej grupy działań zalicza się także ogólne regulacje, porządkujące rynek finansowy i kapitałowy. Reformy o charakterze podatkowym, które wpływają na poziom obciążeń finansowych małych przedsiębiorstw¹¹ zawarto w tabeli 4.

Najnowsze propozycje reform podatkowych w Danii (realizowanych w ramach programu *Denmark at work*) generalnie kierowane są do wszystkich przedsiębiorstw bez względu na ich wielkość. Mają one na celu pobudzanie wzrostu gospodarczego i wzrostu zatrudnienia. Taką zmianą jest np. umożliwienie dokonania dodatkowej, podwyższonej amortyzacji (115% zamiast 100%) dla nowych środków trwałych. Jednym z nielicznych nowych rozwiązań, dedykowanych głównie dla

¹⁰ Zestawienie przygotowane na podstawie następujących raportów rządu fińskiego dla Komisji Wspólnot Europejskich: 1) *Finland's Share for the Implementation Report on the European Charter for Small Enterprises*, Ministry of Trade and Industry, Helsinki, 2001, s. 9–10; 2) *Finland's Input to the Implementation Report on the European Charter for Small Enterprises*, Ministry of Trade and Industry, Helsinki, 2002, s. 16–18; 3) *European Charter for Small Enterprises. Questionnaire. Finland*, Ministry of Trade and Industry, Helsinki. Lata: 2004/2005; 4) Komisja Europejska: *Sprawozdanie: Effects of Tax Systems on the Retention of Earnings and the Increase of own Equity. Finland*, Bruksela 2008.

¹¹ Zestawienie przygotowane na podstawie następujących raportów rządu duńskiego dla Komisji Wspólnot Europejskich: 1) *European Charter for Small Enterprises. The Danish Response*, Ministry of Economic and Business Affairs, Copenhagen, 2002, s. 11–13; 2) Komisja Europejska: *Sprawozdanie: Effects of Tax Systems on the Retention of Earnings and the Increase of own Equity. Denmark*, Bruksela 2008. Szerzej na ten temat także w: S. Zarębski, *Podatkowe i pozapodatkowe formy finansowego wsparcia małych przedsiębiorstw w Królestwie Danii*, Materiały konferencyjne I Konferencji Uwarunkowania rynkowe małych i mikro przedsiębiorstw, Szczecin, maj 2005.

mniejszych podmiotów gospodarczych jest nowa regulacja dotycząca wyłączenia zysków kapitałowych z operacji kupna/sprzedazy udziałów w spółkach prywatnych, ograniczona wyłącznie do przypadku, gdy udziały takie są własnością osoby indywidualnej, bezpośrednio zaangażowanej w prowadzenie przedsiębiorstwa. Ma to uatrakcyjnić inwestycje typu *venture capital* i zwiększyć inwestycje w MŚP.

Tabela 4

Podatkowe instrumenty wsparcia MŚP w Danii

Instrument	Charakterystyka danego instrumentu
Opodatkowanie funduszy inwestycyjnych	Przepisy umożliwiają tworzenie tzw. specjalnych funduszy inwestycyjnych przez pojedyncze podmioty gospodarcze (takie jak np. fundusze emerytalne, fundusze ubezpieczeń na życie), co ma zapewnić udziałowcom małych, innowacyjnych przedsiębiorstw lepszą kontrolę ze strony takiego funduszu, celem zmian było zainteresowanie inwestycjami w małe i średnie przedsiębiorstwa takich instytucji finansowych, jak towarzystwa ubezpieczeniowe i fundusze emerytalne
Płatności podatku VAT	Wyłączone są z tego podatku przedsiębiorstwa, których sprzedaż nie przekracza maksymalnego limitu. Określenie górnego limitu wyłączenia (systematycznie zwiększanego) służy w pierwszej kolejności przedsiębiorstwom w pierwszej fazie rozwoju, zmniejszając zarówno administracyjne, jak i ekonomiczne obciążenia tych firm
Technika rozliczania podatku VAT	Przedsiębiorstwa o obrotach poniżej 15 mln DKK rocznie zostały zwolnione z comiesięcznego rozliczania się z podatku VAT, wskutek wprowadzenia kwartalnych deklaracji VAT dla tych przedsiębiorstw
Przepisy w zakresie nabywania akcji przedsiębiorstwa przez pracowników	Przepisy te wprowadzają korzystne rozwiązania podatkowe dla pracowników, którzy nabywają akcje swojego przedsiębiorstwa, umożliwiają zwolnienia podatkowe zarówno dla niektórych pracowników, jak i dla właścicieli tych przedsiębiorstw
Przepisy dotyczące sukcesji przedsiębiorstwa	Przepisy dotyczące tzw. opodatkowanej sukcesji (<i>taxable succession</i>), zrównały w prawach tzw. kluczowych pracowników z rodziną właściciela. Do momentu wprowadzenia nowych przepisów, jedynie najbliższa rodzina właściciela mogła liczyć na ulgi podatkowe z tytułu przejęcia akcji danej firmy (w postaci odroczenia płatności podatku do czasu sprzedaży tych akcji). Celem zmiany było ułatwienie przekazywania akcji firmy jej pracownikom, w przypadku braku odpowiedniego sukcesora w rodzinie dotychczasowego właściciela
Podatku z tytułu zakupu pracowniczego akcji zwykłych, opcji i warrantów	Odroczone są płatności podatku z tytułu zakupu przez pracowników akcji zwykłych, opcji i warrantów swojego przedsiębiorstwa, do momentu ich sprzedaży. Inicjatorzy koncepcji zakładali poprawę płynności finansowej przedsiębiorstwa, które wypłaca część wynagrodzeń swoim pracownikom w postaci papierów wartościowych zamiast gotówką
Odroczony podatek dla planujących rozpoczęcie działalności gospodarczej	Przepis umożliwia pracownikowi (do 65. roku życia) odliczenie do 40% opodatkowanego dochodu, pod warunkiem przekazania tej kwoty na specjalne konto. Po rozpoczęciu działalności gospodarczej (przez dziewięć lat), środki zgromadzone na tym koncie mogą być zwolnione na wydatki inwestycyjne
Inne rozwiązania	Zmniejszeniu obciążeń podatkowych małych przedsiębiorstw (a także realizacji zasady pewności opodatkowania) może służyć zasada „zamrożenia podatków” na istniejącym poziomie. Warto także zwrócić uwagę na istniejącą w duńskim prawie podatkowym „zasadę gilotyny podatkowej”, ustanawiającej górny, nieprzekraczalny limit podatków dochodowych dla podatnika

Źródło: opracowanie własne na podstawie corocznych raportów rządu duńskiego dla Komisji Wspólnot Europejskich z realizacji programu wdrażania Europejskiej Karty Małych Przedsiębiorstw.

Podsumowanie

1. Przedstawione powyżej zestawienia pozwalają wyodrębnić zarówno te instrumenty, które są wspólne dla wszystkich analizowanych państw lub ich znacznej części, jak i takie, które są specyficzne tylko dla jednego kraju. Do pierwszej kategorii zaliczyć można: zastosowanie internetu i ułatwień technicznych w składaniu deklaracji podatkowych, reformy podatku od spadków i darowizn (związane zwykle z ułatwieniami sukcesji międzypokoleniowej i transferu kapitału), reformy podatków korporacyjnego i podatku od kapitału (zwłaszcza w zakresie oprocentowania dywidend i zysków kapitałowych), zwolnienia z podatku VAT dla MŚP oraz techniki jego rozliczania, programy dotyczące odroczeń podatku dochodowego. Wśród rozwiązań swoistych tylko dla jednego z analizowanych systemów podatkowych znajdują się m.in.: odroczone podatek dla pracowników planujących rozpoczęcie samodzielnej działalności gospodarczej (Dania), podatek uśredniony/szacunkowy (*Presumption Tax*, Szwecja), kredyt podatkowy na badania i rozwój (Norwegia), odraczenie podatku dochodowego dla nowych przedsiębiorstw (Szwecja), rozwiązania w opodatkowaniu funduszy inwestycyjnych (Dania), koncepcja „*closely held company*” (Szwecja), odroczenia płatności podatkowych w przypadku nabywania akcji zwykłych, opcji i warrantów przedsiębiorstwa przez pracowników (Dania), elastyczny podatek VAT (*sliding tax*, Finlandia).
2. Przyjęty tryb wprowadzania zmian podatkowych w analizowanych krajach, polegający na wykorzystywaniu prac wielu komisji rządowych powoduje, że zmiany systemowe przebiegają w długich, niekiedy wieloletnich cyklach. Należy jednak zwrócić uwagę na szeroki zakres prac reformatorskich i konsekwencję w chęci reformowania systemu podatkowego – w duchu jego uproszczenia i promowania przedsiębiorczości i wzrostu ekonomicznego. Celem dokonywanych reform jest wspomaganie finansowe małych i średnich przedsiębiorstw oraz wzmocnienie wewnętrznej i międzynarodowej konkurencyjności systemów podatkowych państw skandynawskich, tak aby pozostały one atrakcyjnym celem inwestycji i aktywności gospodarczej.
3. Dzieje się tak, mimo że tempo wprowadzania zmian w zakresie podatków dla SME – nie tylko w krajach skandynawskich, ale w całej Unii Europejskiej – zdecydowanie spadło w ostatnich latach. Wśród opisywanych powyżej regulacji podatkowych, zdecydowanie dominują rozwiązania wprowadzane w latach 2000–2006, tworzone na podstawie założeń reform podatkowych, sięgających swoimi korzeniami początków ostatniej dekady XX wieku. Kryzys ekonomiczny, a zwłaszcza zaostrzenie dyscypliny budżetowej niewątpliwie hamują wprowadzanie rozwiązań o negatywnych – dla państwa – skutkach fiskalnych. W krajach skandynawskich czynnik ten ma szczególne znaczenie, ze względu na wciąż nienaruszalną zasadę neutralności podatkowej, co utrudnia wdrażanie rozwiązań specyficznych dla MŚP. Nie zmienia to jednak opinii, że wysiłki analizowanych państw w realizacji siódmego zakresu zaleceń Europejskiej Karty Małych Przedsiębiorstw są znacznie zaawansowane, a sytuacja skandynawskich MŚP należy do najbardziej korzystnych w całej Unii Europejskiej.

4. Rozwiązania państw skandynawskich mogą stanowić źródło inspiracji dla innych systemów podatkowych. Polski system opodatkowania małych i średnich przedsiębiorstw, ewoluujący głównie pod wpływem zaleceń wynikających z wdrażania Europejskiej Karty Małych Przedsiębiorstw, ma również możliwość korzystania z przedstawionych powyżej wielu rozwiązań.

TAX INSTRUMENTS SUPPORTING SMALL AND MEDIUM SIZE ENTERPRISES IN SCANDINAVIAN COUNTRIES.

Summary

The processes of adapting tax systems to the needs of small and medium-sized enterprises are one of the most important areas of support for SME's. That is why, European countries introducing various solutions to encourage the start-up of SME's, supporting the expansion of small businesses, helping in the enlarging of job numbers in these corporations, facilitating the creation and continuity of small and medium-sized enterprises. Scandinavian countries belong to the group of leaders at this field, offering the most advances solutions in implementing specific tax regulations for SMEs (even despite the fact, that the pace of change in taxation for SMEs - not only in Scandinavia, but throughout the European Union – has significantly fallen in recent years). The article presents the survey report of tax solutions for small and medium size enterprises in for Nordic countries: Sweden, Denmark, Finland and Norway in the context of all-European regulation, concerning the implementation of the European Charter of SME.

Translated by Sławomir Zarębski